

SUNUŞ

TÜRKİYE’NİN ANAYASA GÜNDEMİ

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk Anayasası olarak Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (20 Nisan 1924) ,¹ 100. yılını tamamladı. Anayasa sorunsalı, Türkiye gündeminin ilk sırasında yer aldığı halde, 1924 Anayasası, “Cumhuriyetin Temel Organları Yasama, Yürütme ve Yargı tarafından “unutulmuş” bir metin muamelesi gördü. Cumhuriyet anayasacılığının ortak paydalarını sahiplenen ve bunların ileriye taşınmasını savunanlar bile 100. yılı geçiştirdi.

Aslında bu geçiştirme, 2017 kurgu sahipleri için anlaşılır bir durum; çünkü onlar, yalnızca Cumhuriyet’in değil, Osmanlı Devleti’nin de Anayasal ve siyasal mirasını reddetti.

Her ne kadar 1961 Anayasası, 1924 Anayasası’na tepki, 1982 Anayasası ise, 1961 Anayasası’na tepki olarak hazırlanmış ve okunmuş olsa da, 1987 sonrası gelişmeler, Cumhuriyet anayasacılığını yeniden okuma gereğini beraberinde getirdi. Şöyle ki; 1982 Anayasası’nda 1987’de başlayan ve 2004’e dek süren değişiklikler, Cumhuriyet anayasacılığının ortak paydalarını genel çizgileri ile ortaya koymuştu. Bununla birlikte, 2007’de başlayan ve 2017’de noktalanmış değişiklikler, anayasacılıktan kopuşa işaret eder.

Bu bakımdan, Cumhuriyet anayasacılığının, -1924, 1961 ve 1982’nin ortak paydaları bakımından- 2018’de 2017 değişikliğinin yürürlüğe konulması ile sona erdiği öne sürülebilir. Haliyle, Cumhuriyet anayasacılığına son verenlerden, Cumhuriyet’in ilk Anayasası’nın 100. yılını kutlamaları beklenmezdi.

Gerçekten, 2023 seçimleri sonrası, “sivil, yeni ve kuşatıcı” sıfatları eşliğinde sürekli bir hale getirilen anayasa gündemi, “insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyet” tanımına pek mesafeli olup, daha çok 2017 kurgusunu pekiştirici bir hedefi öne çıkarmaktadır. Cumhuriyet’in 2. yüzyılı için kullanılan slogan da bu görüşün kanıtı: “Türkiye yüzyılı davası”.

---

¹ Teşkilat-ı Esasiye Kanunu, Kanun no: 491, Ka. Ta. 20.4.1340

Buna karşılık, 2017 kurgusunu reddederek Cumhuriyet anayasacılığı mirasına sahip çıkarak, “insan haklarına dayanan laik ve Cumhuriyet” savunucuları ise, anayasal denge ve denetim düzenekleri eşliğinde parlamenter rejime dönüşü hedefliyor. İkinci yüzyıl sloganı da bu hedefi yansıtıyor: “Cumhuriyet’in ikinci yüzyılı”.

Ne var ki Anayasa gündemi, büyük ölçüde “Türkiye yüzyılı” savunucuları tarafından belirleniyor ve “darbe anayasası- sivil anayasa” kavramları eşliğinde “gerçek anayasa gündemi” gölgeleniyor. Anayasal bilgi kirliliği, “insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyet” savunucularına şu üçlü ödev ve sorumluluğu yüklüyor:

- Doğru ve gerçek anayasal ve siyasal bilgileri yaymak,
- Anayasa’nın emredici ve yasaklayıcı hükümlerine saygı gösterilmesini talep etmek ve sürekli izlemek,
- Asıl hedef olarak da, Anayasa değişikliği yoluyla –anayasal denge ve denetim düzenekleri eşliğinde- hesapverebilir bir hükümet sisteminin yeniden kurulmasına odaklanmak.

Özetle; Anayasa gündemi, anayasal dezenformasyonu ve 2017 kurgusunun değişmez maddelerin içini boşalttığını teşhir fırsatı olarak görülmeli: 2017 kurgusuna son verecek, “demokratik hukuk devletinin asgari gerekleri doğrultusunda bir düzenleme yapma”nın yolu, yürürlükteki Anayasa’ya saygıdan geçer. Anayasal demokrasi, anayasal dezenformasyon ile inşa edilemez!

Anayasa hukuku güncel sorunları üzerine makalelerden oluşan 25. Sayı, okuyucuların ve araştırmacıların ilgisine sunulur.

İyi okumalar dileğiyle

İbrahim Ö. Kaboğlu